

Coś się dzieje w Zamościu

Kto podczas jesiennych wędrówek turystycznych trafił do odnawianego Zamościa, z pewnością przechodził przez świeżo zrekonstruowaną Bramę Lwowską Starą, taką, jaką zaprojektował sam Morando — w stylu manierystycznym z surowego kamienia, harmonizującą z charakterem architektury fortecznej. Na jej zwieńczeniu, jak przed 400 laty, widnieje płaskorzeźba św. Tomasza (patrona miasta) u boku Chrystusa Zmartwychwstałego. Zamontował ją we wrześniu br. ten sam zamojski majster, który równo 40 lat temu z powodu rozpoczynających się działań wojennych musiał tę pracę porzucić nie czekając na zapłatę.

Cieszy przechodniów ten widoczny znak odnowy. Nareszcie w Zamościu coś się dzieje. Na placach budowy sytuacja zmienia się z dnia na dzień, z miesiąca na miesiąc, ale postępy robót nie są tak łatwo dostrzegalne, choć wszystkie ekipy rewaloryzacyjne spieszą się, by jak najwięcej prac na zewnątrz kamienie mogło być ukończonych przed zimą. A że nie wszystkie układa się jak z płatka na sesję w Ratuszu przyjechali znów członkowie Międzyresortowej Komisji do

Krakowa, przedsięwzięcia w dziedzinie ratowania zabytków ma być ukończony na 400-lecie Zamościa. Na tę doniosłą uroczystość, którą obchodzić będziemy w przyszłym roku, dawny blask odzyskają kamienice wokół Rynku Wielkiego i przy ul. Staszica, Brama Lubelska Stara i Nowa, jeden z bastionów fortyfikacji obronnych, część nadszańców i arsenał. Według harmonogramu realizacji uchwały RM wydanej w tej sprawie 6 października ubiegłego roku, wszystkie wymienione obiekty mają zostać oddane do użytku przed 30 maja 1980 r.

Marzenna Guzowska

Czy wykonawcy szdają na czas? Sytuację najlepiej ilustrują finanse. Na wykonanie pozostałych prac przeznaczonych jest 215 mln zł. Z bilansu na dzień 31 sierpnia br. wiadomo, że w ciągu minionych 8 miesięcy wykonano roboty za sumę 114 mln zł przerażając średnio 11 mln zł miesięcznie. Z prostego rachunku matematycznego wynika, że sprośnięcie zadania oznacza co najmniej podwojenie wydatków do końca maja przyszłego roku.

KUCHAREK SZEŚĆ

Wszystkie przedsiębiorstwa realizujące wyznaczone im z harmonogramu zadania (PKZ-ty, Kombinat Budownictwa Komunalnego, Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkań oraz Lubelskie Przedsiębiorstwo Instalacji Elektrycznych) zgodnym chórem deklarują dotrzymanie terminów. Tymczasem dość wspomnieć dla przykładu, że nie wykonany plan w zakresie uzbrojenia terenu powstrzymuje wszystkie inne roboty, że zespół zabudowy oznaczony jako blok IX nie został wykwaterowany, że bloki IV i V miały być gotowe z końcem lipca, a nie były, że przy dwu innych zespołach kamienie prace są zaawansowane, co jednak oznacza zaledwie kilkanaście procent rocznego planu. Jedni wykonawcy tłumaczą się ograniczeniem na przerób, inni na brak odpowiednich materiałów, a jeszcze inni — jeszcze innymi przeszkodami. Wszystko w sumie ujawnia brak koordynacji między inwestorem i poszczególnymi wykonawcami. Nie uszło to uwadze Międzyresortowej Komisji, a więc może poprawa tego stanu rzeczy jest już blisko, by udało się pogodzić plany z realnymi możliwościami i zbliżającym się jubileuszem miasta.

Wykonawstwo to nie tylko ilość, ale także najwyższa jakość. Wydawałoby się, że przy renowacji zabytkowej architektury nigdy nie powinno się zdarzać, by poddawano ją wątpliwościom. Lecz te, niestety, Zamościa już dotyka. Przecież to nie krasnoludki bez dojrzałych decyzji wzbudzają domy, w innych na mokre podłogi kładą izolacje mając za zabezpieczenie mur przed wilgocią albo malują elewacje nie ewentualnymi kolorowymi farbami, wbrew zatwierdzonej przez Radę Konserwatorską kolorystyce, pod czas gdy wszystkie kamienie miały otrzymać barwione tynki.

DOŚWIADCZENIE UCZY

Odnowy zabytków Zamościa dokonują różni wykonawcy, w tym wcale niemały udział mają przedsiębiorstwa nie wyspecjalizowane, bez wcześniejszych doświadczeń z zabytkową materią. Ale jeśli uwagi co do jakości wykonawstwa odnoszą się również do instytucji fachowych, godnych największego zaufania, to sprawa staje się poważna i przykra. Pośpiech, wróg wszelkiej staranności, zaczyna dawać o sobie znać przy odnowie zamojskich zabytków. Jeśli tak dalej, to przy okazji jubileuszowych

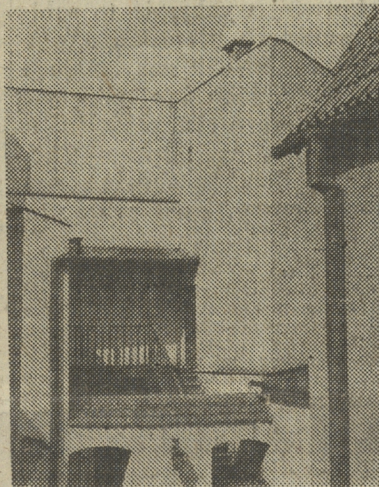
nie trzeba będzie odnawiać tych samych kamieni, a czy na pewno dziś wynikiem szkody uda się wtedy usunąć...?

Słyszac o uchybieniach każdy zapyta: a gdzie nadzór miejscowego konserwatora zabytków? Dlaczego nie zabroni, dlaczego nie ustrzeże? Na to również pytanie: a kto go posłucha? Przy tak wielkim przedsięwzięciu, jakim jest odnowa Zamościa, istnieją generalni projektanci, inwestorzy, wykonawcy, powołuje się społeczne organy jak Rada Konserwatorska (czy Zarząd Rewaloryzacji w Krakowie), ale gdzie w nich miejsce przewidziano dla konserwatora zabytków?

Prawda, że rewaloryzacja na taką skalę to dopiero początek. Pozostaje więc nadzieja, że praktyka ustali właściwe wzory decydowania i odpowiedzialności, a Zamość nie padnie ofiarą tych pierwszych doświadczeń.

Sesja na Ratuszu zakończyła się wnioskami i wytycznymi na najbliższe miesiące. Jak będą realizowane, pokaże czas.

Wśród wielu ważnych spraw już teraz, i słusznie, podnoszono także kwestię właściwego użytkowania i bieżącej konserwacji odnowionych obiektów. Żeby pierwsza zima po remoncie nie zniszczyła tynków, żeby drewnianych galerijek i balustrad nie skruszyło marnych 5 lat. Szacunku i prawdziwie gospodarskiej dbałości trzeba uczyć od dziś. I o tym myślę odchodząc z zamojskiej Starówki przez tę samą pięknie zrekonstruowaną Bramę Lwowską Starą.

Tak będą wyglądać po renowacji wszystkie podwórka na zamojskiej Starówce
Fot. ZBIGNIEW KRAMARZ

spraw Rewaloryzacji Zabytkowych Miast i Zespołów Stacjonarnych. Jej przewodniczący, prof. Wiktor Zin, jest w Zamościu częstym gościem, osobiście doglądając przebiegu odnowicielskich działań. Tym razem przyjechał w przeddzień sesji, dokonał wizytacji, robocze spotkanie z realizatorami programu rewaloryzacji przeciągnęło się długo w noc, bo rano generalny konserwator zabytków musiał już być w Krakowie.

PIERWSZY ETAP

Przypomnijmy zatem w czym rzecz. Jak już wielokrotnie donosiłm, pierwszy etap największego, blok